KÜLHAN

ADNAN İSLAMOĞULLARI

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2038
EDEBÎ ESERLER: 1039

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-618-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Halil Ziya Doğruöz

Kapak Tasarımı: Birsen Coşkun

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Vizyon Basımevi Kâğıtçılık
Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. Nu: 1/Z
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika Nu: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Adnan İslamoğulları: 7 Ocak 1962 tarihinde Bursa'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da tamamladı. Yarım kalan üniversite eğitiminden sonra Ankara'da *Bizim Ocak* dergisi ve Gençlik Kültür Sanat Ocaklarında vazife aldı. 1992 Temmuzu'nda yayımlanamayan *Bizim Ocak* dergisinin özel 100. sayısına kadar dergide yazdı. Aynı şekilde *Gündüz* gazetesi, *Nizam-ı Alem, Alperen, Gelecek, Muhalif* gibi tüm teşkilat dergilerinde sayısız yazı yazdı. Ülkücü harekete dair denemeler, tahliller, edebî denemeler, portreler, "Fakiyr-i pür Taksiyr" müstearıyla kara mizah yazıları olmak üzere farklı türlerde yazılarıyla ülkücü camianın yakından tanıdığı ve okuduğu bir yazar olarak en son, 21 Ağustos 2010 - 11 Temmuz 2018 tarihleri arasında *Yeniçağ* gazetesinde kalem oynattı.

Evli, Yûnus ve Ersagun isimli iki erkek çocuk babası olarak Bursa'da yaşamaktadır.

Yorgunluk kuyusundan
yükselir çıkarız.
içimizdeki zinde güçler,
çatık kaşlı baylar,
beklerler ki,
güçsüz düşsün çocuklar…

Franz Kafka

I

Bir yıldır Ankara'daydı Yusuf.

Hamamönü, o yıkık dökük, viran olmuş, içlerindeki hatıraları çoktan terk edip gitmiş ve yıkılmaya yüz tutmuş evleri, daracık sokaklarıyla, sanki savaş sonrası metruk kalmış bir şehir intibaı veriyordu. Kimi teneke, kimi ise naylonla kaplı camlar ve camlara tutturulmuş iplerden sarkan çamaşırlardan fakirlik ve perişanlık akıyordu, sokaklarında oynayan çocukların yüzlerinden ise bakımsızlık. Bir zamanlar içlerinde hâli vakti yerinde eşrafın, beylerin ve paşaların yaşadığını saklayamayan heybetli konaklar, olanca hazin görünüşlerine rağmen mağrurca yaşamaya devam ediyordu. Aguşunda barındırdığı Taceddin Dergâhı ve Taceddin Sultan Camii'nin unutulmuş haziresi, kararmış eski hurufatıyla kitabeleri, kimsesiz tek ü tenha kalmış kabirleriyle âdeta bir kurûn-i vûsta mahallesinin kıvrımları arasında vakit geçirmeyi âdet edinmişti Yusuf.

Hava kararıktan sonra pek de tekin olmayan mahallenin köşe bucağı, berduşların yenlerinde sakladıkları ucuz şaraplarıyla kümelenip elden ele cigara döndürdükleri mekânlar hâline geliyor, esrarkeşler cigaralarını avuç içlerinde saklıyorlardı. Elbette bunun mahalle jargonundaki ismi as yapmaktı. Kendilerine yaklaşan bir polis arabası gördükleri an içlerinden birisi hemen alarm verirdi. "Şişşt, aynasızlar, as yap."

Tüm bu perişanlığına rağmen tam bir sivil mimari örneğiydi

mahalle ve bu özelliğiyle aslında mimarlık akademilerinin ve şehir tarihçilerinin ilmî tecessüsünü hak ediyordu. Daracık sokakları, birbirine neredeyse el uzatılabilecek yakınlıktaki pencereleri, geniş cümle kapıları ve o kapıların ardındaki avlularıyla birbirinin külüne muhtaç komşuluğu sevk-i tabii hâline getiren bir eski zaman mahallesiydi. Eminlik hissinin galip gelip kapladığı sokak dokusu kendiliğinden bir güvenlik tertibi gibiydi ve bu sokaklarda herhangi bir yabancının kem gözlerinin ve kötü niyetinin saklanacağı tek bir noktaya bile yer yoktu. Dış dünyaya karşı kendi mahremiyetini koruyan, sık ve düzgün tutulmuş saflar gibi bitişik nizam evleriyle sanki kendi kendini yöneten bir idari mekanizması varmışçasına âdeta bir özerk yapıydı mahalle.

Geçmişin müreffeh günlerinin ardından, bugün artık yoksulluğun ve yoksunluğun ve dahi bir soylu mağlubiyetin fotoğrafı gibiydi. Bakımsız bahçeleri ve yer yer yıkık dökük camileri bile sanki sadece hüzün ve sabır telkin edebiliyordu mahalleye. Eski kaybetmiş, yeni kazanmıştı. Bu şaşmaz bir kuraldı, yeninin yaşaması için eskinin kaybetmesi gerekiyordu. Kızılay'ın orta yerindeki yüksek GİMA binasına ve Hacettepe'nin devasa beton bloklarına ürkek, sinmiş ama gizli ve kadim bir üstünlük duygusuyla bakabiliyordu mahalle ancak. GİMA'nın yüksek katlarının modern kibrinin altında eziliyordu. Hiçbir estetik unsur barındırmayan, hiçbir güzelliğin yer bulamadığı bu iki beton kütlenin arasında sanki tekrar keşfedilmeyi bekleyen bir vaha gibiydi aslında. Kentin azgın iştihasının ve gürültülerinin arasında dinginliği, tevazuu, huzuru, birisi açken tok yatamayan insan münasebetleri, sokaklarında güven içinde oynayan çocuklarının çat kapı salçalı ekmek isteyebileceği evleri, hastanın iniltisine şifa çorbalarıyla mukabele eden haneleri, kandil akşamları *ya mum ya para* diyen çocuklarını harçlıklara boğan büyüklerin tebessümleriyle üzeri örtülmüş bir asaletin, kaybolmuş bir görgünün, unutulmuş bir terbiyenin, düğününde ve yasında aynı safta hizalanan bir uhuvvetin, rabıta tahtaları gibi birbirine geçmiş bir kardeşliğin arkeolojik kazı alanı gibiydi. Sanki üç beş spatula darbesiyle üzerinden kalkacak tozun altından yeniden beliriverecekti mahalle. Sanki Kâmil Paşa, konağının cümle kapısından çıkarak dört atın birden çektiği arabasına binecek, sanki Beynamlızâdelerin konağında verilen ziyafet sokağa taşacak ve cümle fukara o ziyafet sofrasından

nasiplenecek, sanki Kabakçı Konağı'nda yatsı namazı sonrası mevlit okunacak ve ihtiyaç sahiplerine yardım dağıtılacaktı. Sanki Âkif, Taceddin Dergâhı'nda uykusuz geçen bir gecenin tam ortasında, mumunu yakmış ama yer yatağının yanı başında kâğıt bulamayınca dergâhın duvarına kurşun kalemiyle *Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl/Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal* mısralarını yazıyordu.

Bugün mahallenin eski zamanlarından kalan en güzel ve en mahfiyetkâr anılarından birisi de Mehmet Âkif Ersoy'un Kurtuluş Savaşı ve ardından Burdur mebusluğu yaptığı yıllarda Taceddin Dergâhı'nın selamlık bölümünde ikamet ettiği ve Âkif'in evi olarak bilinen evdi. Âkif, İstiklal Marşı'nı bu evde yazmıştı. Hamamönü'ndeki bitmeyen hazan mevsiminin ve süregiden hüzün ikliminin sebeplerinden birisi de buydu belki. Hamamönü, bu perişanlığıyla belki de tam olarak Âkif'i resmediyordu. Âkif de aynı Hamamönü gibi tahammül mülkü yıkılıp içinden viraneye dönmüş ve kimsesiz gurbetlere düşmüş, dostlarından ayrı, vatan hasreti ve serâpa kırgınlıklarıyla yalnız ve mustarip bir mağluptu.

Hepsi göçmüş hani
Yoldaşlarının hiç birisi yok,
Sen mi kaldın yalnız
Kafileden böyle uzak
Postu sermekse meramın yola
Serdirmezler, hadi
Gölgenle beraber
Silinip gitmene bak…

Ölümünden bir yıl önce yazdığı bu mısralarda hem kendini hem de Hamamönü'ne bırakacağı mahzun izleri anlatıyordu sanki.

Yusuf, mahallenin bu viraneye dönmüş, her bir penceresinden rengârenk sardunyalar, rengâhenk menekşeler yerine fakirlik sarkan dokunaklı sokaklarını sıkça tavaf eder, bir kabir başında ya da bir cami bahçesinde zaman zaman Âkif'i düşünürdü.

Yahya Kemal'i hatırlayınca aklına *Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul* mısraı ve onun Pera'daki bohem hayatı gelirken, Arif Nihat Asya deyince *Şehitler Tepesi*'ni hatırlarken, Âkif denince İstiklal Marşı'na rağmen niçin içini hüzün kapladığını, acı duyduğunu ve gerisinin bir boşluktan ibaret olduğunu anlamaya çalışırdı. Âkif, mahcup

olduğu için, mütevazı olduğu için, müeddep olduğu için, terk edip gittiği ya da mağlup olduğu için miydi bu hüzün? İstiklal Marşı'nı yazan millî şairin, Balkan Harbi sırasında düşmanın Türk halkına reva gördüğü eziyetler karşısında *Tükürün yüzüne bu medeniyetin* dediğinden dolayı aydınlar tarafından geri kafalı adam suçlamasına maruz bırakıldığı için mi? Zamanın bazı aydınlarının önerdiği ve hatta Sivas Kongresi'nde bazı delegelerin dahi dile getirdiği Amerikan mandasına karşı çıktığından "Orta Çağ kafalı" olarak yaftalandığı için mi?

Âkif'in Mısır gurbetinden sonra vatanına döndüğü ilk günlerde bir Hint racası da İstanbul'a gelmişti. Hint racasının İstanbul'a gelişine geniş sütunlar ayıran İstanbul matbuatı, *Çanakkale Şehitleri* ve *İstiklal Marşı*'nın yazarı büyük Türk şairi Âkif'in yurda dönüşünü birkaç gün gecikmeyle ve küçük haberlerle ancak iki üç satırla yazmıştı. Bir Hint racasının serveti, parlak zümrütleri ve elmasları, dilimize o elmaslardan ve zümrütlerden daha sanatkârane yontulmuş bir Türkçe ile daha kıymetli eserler veren Âkif'in sanatından ve mücadelesinden daha kıymetli görünmüştü.

Onuncu yüzyılda, Gazneli Mahmud döneminde yaşayan Firdevsî, İran'ın en büyük millî şairi sıfatıyla 1934 yılından itibaren görkemli törenlerle her yıl anılıyordu. Aynı şekilde Âkif'le benzer bir unutulmuşluğu yıllarca yaşayan, maddi zorluklar, polis takibatları ve cezaevi ile geçen yıllarının ardından Louis-Philippe tarafından küçük bir emekli maaşıyla ödüllendirilen Fransız millî marşı La Marseillaise'in şairi Claude Joseph Rouget de Lisle'in yüzüncü seneleri Fransa'da kutsanıyordu. Biri bin sene, diğeri yüz sene sonra onları koynuna alan toprak yığınının önünde istisnasız koskoca İran ve koskoca kozmopolit Fransa diz çökerek yerlere kadar tazimle eğilmişti. Oysa Âkif'in cenazesine katılan üniversite öğrencileri idarehanelerde azarlanmış, haklarında soruşturma açılmıştı. Acaba bunun için mi mahcuptu bu ülke Âkif'e?

La Marseillaise, Yusuf'a Humphery Bogart'ın, İsveçli güzel Ingrid Bergman'ın ve Paul Henreid'in oynadıkları *Casablanca* filmini hatırlatıyordu. Victor, orkestranın önünde "Play le Marsaillase! Play it," diyor ve orkestra La Marseillaise'i çalmaya başlayınca Fransızlar ayağa kalkıp Almanların sesini bastıracak şekilde hançereleri yırtılırcasına söylüyorlardı marşlarını.

Allons enfants de la Patrie, Le jour de gloire est arrivé!

Lise döneminde büyük bir zevkle dinlediği ve neredeyse tüm plaklarını aldığı, John Lennon, Paul McCartney, George Harrison ve Ringo Star'dan oluşan Beatles'ın *All You Need Is Love* şarkısının girişinde, arkadan gelen melodi yine La Marseillaise melodisiydi.

Fransa ve İran asırlar sonra da olsa şairlerini göğe yükseltirken, Âkif'in horlanması hangi millî duyarsızlığın ya da nasıl bir tarih, kültür ve medeniyet şaşkınlığının neticesiydi? Sadece Âkif değil, Âkif'ten sonra oğlu da babasının kaderine maruz kalmıştı. Gazeteci Çetin Altan, 1966 yılı sonlarında gazetedeki odasında otururken bir misafiri olduğunu söylediklerinde hemen içeriye buyur eder misafirini. Yaşlıca, çelimsiz, üstü başı bakımsız, tıraşı uzamış, pejmürde bir adam girmişti yanına. Hazırolu andıran mahcup bir duruş ve bükük bir boyunla "Bendeniz Mehmet Âkif'in oğluyum," demişti. Çetin Altan şaşırmış, bir yakınlık oluşturabilmek için eski bir dostla karşılaşmış gibi "Oo buyurun, buyurun, nasılsınız?" diye cevap vermişti.

"Rahatsız etmeyeyim. Sizden ufak bir yardım rica etmeye gelmiştim."

Gökler mi tepesine yıkılmış, yer mi yarılmıştı? Yer yarılmış da kendisi yerin içine mi girmişti? Kafası allak bullak olmuştu. Tek yapabileceği şeyi yapmıştı Çetin Altan. Cüzdanını çıkarıp uzatmıştı. O ise bükük boynuyla "Siz ne münasip görürseniz," demişti. Cinnet cehennemlerinin tüm yıldırımları düşmüştü Çetin Altan'ın yüreğine. "Durun bakalım neyimiz varmış," diyerek cüzdanının içindeki on ya da yirmi lirayı çıkarıp vermişti. "Çok teşekkür ederim, rahatsız ettim," diyerek çıkıp gitmişti Âkif'in oğlu. Aradan bir ay ya geçmiş ya da geçmemişti ki, gazetede küçük bir haber ilişmişti gözüne. Beşiktaş'ta, bir kamyon kasasında oğlunun ölüsü bulunmuştu.

Ölümünden sonra dönemin ünlü bir yazarının yazdığı "Elimden gelen iyi niyeti göstererek Âkif'i bir daha okudum, lakin Âkif'te fikir aramak, fikre hürmetsizlik olacaktı, din şairi, din filozofu değil, mahalle kahvesi hatibi Âkif," satırları nasıl millî vicdanı kanatmadıysa ardında bıraktığı evladının içler acısı hayatı ve ölümü de o millî vicdanı kanatmamıştı.

Yusuf'un birkaç gün önce okuduğu bir kitaptaki anekdot da oldukça acıklıydı. O günlerin *Cumhuriyet* gazetesinde İhsan Unanar imzasıyla yayımlanan bir yazıda şunlar yazıyordu.

"Âkif'i defnettiğimiz günün sabahı idi. Tramvayda önümdeki sırada iki genç kız *Cumhuriyet* gazetesi okuyordu. Birisi başını kaldırdı ve arkadaşına 'Aa! Bak Âkif ölmüş…' dedi. Diğeri hayretle cevap verdi:

'Âkif Sağ mıydı?'

'Bilmem, sağmış ki ölmüş!'

Düşündüm, bu muammayı o saatte çözmek mümkün olmadı."

Türk gençliği, Çanakkale Şehitleri ve İstiklal Marşı'nın yazarı Âkif'in yedi ay evvel vatanına hasta olarak döndüğünü bile duymamıştı ve nihayet ölüp gittiğinin bile farkında değildi.

Âkif'in cenazesini kaldıran üniversiteliler arasında, Âkif'i kefenleyen ve cenazenin başında asker selamı veren tıp fakültesi öğrencisi Tevetoğlu gibi bir Türkçü, gözyaşlarıyla İstiklal Marşı okuyan yüzlerce üniversite öğrencisi, kabri başında Kuran okuyan Sadettin Kaynak, nutuk irat eden Millî Türk Talebe Birliği'nden Abdülkadir Karahan ve büyük şairimiz Yahya Kemal vardı. Çıplak bir iskelete benzeyen tabutunu görünce işyerinden bir bayrakla koşup gelerek tabutunu örten lokanta sahibi Emin Erişirgil cenazeden dönerken Âkif'ten daha yaşlı iki adamın konuşmasına kulak misafiri olmuştu. Birbirlerinden destek alarak yürüyen bu iki ihtiyar adamdan biri şöyle diyordu:

"Ne Cenap var ne Süleyman Nazif ne Ali Ekrem… Onlar sağ olsalardı hiç Âkif'i bu kara yere defnettirirler miydi? Onun yeri Gelibolu'da Namık Kemal'in yanı idi. Namık Kemal'in yanı… Hem orası Çanakkale'nin destanını yazan şaire ne kadar yaraşırdı!.."

Fransa'nın ulusal şair ilan ettiği Victor Hugo, atların çektiği bir araba ile Zafer Anıtı'ndan gömüleceği yere kadar iki milyon kişinin ardında yürüdüğü bir merasim ile Alexander Duma'nın, Emile Zola'nın, Voltaire'in, Jean-Jacques Rousseau'nun yanına defnedilirken, Âkif Gelibolu'da Namık Kemal'in yanına ya da Çanakkale'de bir anıt mezara defnedilmemiş, üniversite öğrencilerinin duyarlılığıyla kimsesizler mezarlığına gitmekten ancak kurtulabilmişti. Âkif'in bu vefasızlığa maruz kalma muammasını bugün çözmek mümkün müydü? Yusuf'un kafasının içinde dönüp duran soruydu bu. Âkif'in şahsında bütün bir millî ve siyasi damarın yüz yıllık kaderinde saklıydı bu vefasızlık. Âkif'in şahsında bütün bir siyasi tarihimizin kaybedenlerinin, mağluplarının, yenilenlerinin kaderi saklıydı.

12 Eylül'ün gerekçeleri arasında zikredilen Konya mitinginde İstiklal Marşı okunurken yere oturan millî görüşçüler, fikrî hayatını akıl ve yenilenmeye adayan Muhammed İkbal'in tecdit geleneğinin devamcısı olarak gördükleri Âkif'i ne kadar sevmiyorlarsa, Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk'ü de o kadar sevmiyorlardı.

Âkif "Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi," derken ne İsa'ya ne de Musa'ya yaranabilmişti. Kimi Bedr'in aslanları ile Çanakkale şehitlerini bir tuttuğu için aforoz etmiş, kimi ise Bedir Savaşı ile ilgili "Çölde birkaç yüz kişinin saç saça baş başa kavgası," diyerek Çanakkale gibi bir savunma destanının şehitleriyle mukayese ettiği için hakir görmüştü Âkif'i.

Âkif arafı mesken tutmuştu kendine, bir araf sakiniydi. Hakikatten daha üstün bir değeri yoktu, bunun bedeli de arafta yaşamaktı. Tarihin şaşmaz bir kuralı yine işlemişti, yeni eskiden doğuyordu ve eskiyi tasfiye ediyordu. Âkif'in bunu anlaması imkânsızdı. 1908'de İttihat Terakki Cemiyetine, 1915'te Teşkilat-ı Mahsusaya üye olan, 1916-1921 arası aktif olarak Millî Mücadele'ye katılan, yani büyük çöküşün bütün aşamalarını yaşayan Âkif'in, yeni eskiden doğar ve eskiyi tasfiye eder diyalektiğini görmesi ve anlaması, yeniye nüfuz etmesi mümkün değildi. 1925'te ülkeyi terk ederken bir arkadaşına, "Arkamda polis hafiyesi gezdiriyorlar. Ben vatanını satmış ve memlekete ihanet etmiş adamlar gibi muamele görmeye tahammül edemiyorum ve işte bundan dolayı gidiyorum," diyordu.

Arkasında hafiye gezdiriyorlar diye hayret ediyor ve üzülüyordu Âkif. Hayret etmesi, siyaseti sevmeyen tabiatındaki saflığının, üzülmesi ise dindarane ruhundaki inceliğin ürünüydü. Siyaset oyununun tam ortasında durup da sadece memlekete ve amme hizmetine çalışan ve hiçbir oyunu göremeyen bir garip adanmışlığın timsaliydi. İstiklal Marşı'nın yazılması için verilecek beş yüz lira ödül, yüzlerce şairin arasında yalnızca onu üzmüştü. İstiklal Marşı'nın bir bedel mukabilinde yazılması fikrinin onun zihninde hiçbir karşılığı yoktu ve bunu anlayamıyordu, bir milletin marşı nasıl olur da para karşılığı yazılabilirdi?

Fenâ fi'd-devle değildi belki ama, fenâ fi'l-milletti Âkif ve iktidar oyununa kenarından bulaşmış, ama ortasında olmamıştı. Ucundan kenarından siyasete girmişti ama siyasetin hiçbir kuralına aşina olmadığı gibi hiçbir donanımına da sahip değildi. Kavgaya girmişti ama

kavga etmemişti ve yenildiğini hissedince üzülmüş hatta Âkif belki de kime ve neden yenildiğini dahi kavrayamamıştı. Âkif'in o temiz ve içten dindarlığının kaynağı fazla mütevazı kişiliğiydi ve bu politik nahifliğinin de nedeni olmuştu. Kişiliğine dayalı olarak gelişen dindarlığı bünyesini daima sınırlamış, sınırlamalar ve mecburiyetler içinde yaşamaya alıştırmıştı. Tabii, sınırları ve kuralları hedefe ulaşma hırsıyla belirlenen siyaset, bu inceliği ve nezaketi kaldırmamıştı. Bütün her şeyi Allah korkusuyla birlikte algılayan, onunla açıklayan, onunla yaşayan Âkif, siyaset sahnesinde ne yapacağını şaşıran, elleri ayakları birbirine dolaşan çaresiz bir mağlup durumuna düşmüştü.

Âkif'in ölümünün üzerinden neredeyse yarım asır geçmişti. Onun ardında kalanları düşünüyordu şimdi Yusuf, kalanları ve mücadeleye devam edenleri. Yeni neslin idealistlerini düşünüyordu. Onların da kaderi Âkif'in kaderiyle aynı safta hizalanmıştı. Makus talihlerini yenememişler ve mağluplar zincirinin son halkaları olarak şimdi ülkenin cezaevlerine dağılmış, hücrelerinde düşünüyorlardı. Âkif'in karaciğerine ve karnına yerleşen sertliğin, ellerine ve gözbebeklerine çöken sarılığın adı sirozdu. Siroz onulmaz bir dert hastalığıydı. Şimdi hücrelerde gözbebekleri ve elleri sararan bu ülkenin gençleriydi, ülkücülerdi, Türk milliyetçileriydi. MHP Ana Davası'nın başladığı gün, salona Türkeş'in girişinde bir askerî disiplinle ayağa kalkarak İstiklal Marşı okuyan ülkücü sanıklar, mahkeme dönüşünde İstiklal Marşı okudukları için dayaktan ve işkenceden geçiriliyordu.

Âkif'in ve yeni neslin idealistlerinin kavrayamadığı "Siyaset Nedir?" sorusunun son yüzyılda bu topraklardaki karşılığı devlet kurtarmayla açıklanabilirdi. Anadolu'nun son bin yıllık statüko eksenli tarihinin son iki yüz elli yılda çatırdamaya başlayıp son yüzyılın başlarında tarifsiz trajedilere dönüşerek kayıp kuşaklara nahif bir kurtarıcılık rolü biçmesi, bugün yaşadığımız ve artık tekerrürlerle trajediye dönüşen siyasetsizliğimizi de açıklıyordu.

Bugün yaşananlar ve dahi yaşanamayanların açıklanabilmesi, en geniş anlamıyla ortak kaderi ifade eden milletin lehine olacak tek bir taşı yerinden oynatabilmek için geçen yüzyılı açan ve kapatan iki milat tarihi, 1908 ve 1980'in ne olduğunun anlaşılması gerekiyordu. Kaldı ki Cumhuriyetimiz o ilk kurucu ruhuyla 1908'in devamı olmuştu ve Atlantik-Avrupa-Kıta Avrupası-Rusya arasındaki güç mücadelesinde rövanşlardan öteye gidemeyecek olan 1960 ve 1970

müdahaleleri hariç, bir sistem kurma anlamında önümüzdeki birkaç on yılın kaderi 12 Eylül'de kurulan düzenle yazılacaktı.

Tarihin medeniyetler mezarlığı olarak tavsif ettiği Anadolu toprakları, son kertede var kalma adına tarihî refleksi olan denge siyasetini her zaman zinde tutmuştu. Bu zindeliğin ülkeyi getirdiği çıkmaz, Osmanlı'nın ilk kuruluş yıllarından sonra belki de ilk kez bir gençlik hareketini, yani ülkücüleri yüzyılın başındaki kayıp kuşaklar gibi durumdan vazife çıkarmaya zorlamıştı.

Yüzyılın başındaki kayıp kuşaklarda olduğu gibi, ulusal güvenliği karşılığında sadece canına kastedildiğinde refleksleriyle karşı duran müesses nizam, yine o meşhur kırmızı kitabının emirlerine binaen güvenliği için kendi gençlerini harcamaktan çekinmiyordu. Müesses nizam, yine ve yeniden kendi gürbüz evlatlarını yiyordu. Gürbüz evlatlarını yerken, darbenin sebeplerinden birisi olarak açıklanan Konya mitinginde İstiklal Marşı okunurken yere oturanların bir kısmını, bir fiske dahi vurmadan konforlu ve kısa süreli göstermelik hapislere mahkûm ederek, kürsülerde hoca çocuğu olduğunu söyleyen darbe lideri eliyle işbirlikçi sağı ve işbirlikçi İslamcılığı ülkenin başına bela etmeye hazırlanıyor, ülkenin gençliği solcu veya ülkücü ayırt etmeksizin işkencelerden geçirilirken, sözüm ona kolluk kuvvetlerince aranan Kestanepazarı Vaizi serbestçe ve korkmadan salya sümük vaaz vermeye devam ediyor, tıpkı selefi Said gibi cüppesinin kollarından kötülük tohumları döküyordu ülkenin dört bir tarafına.

* * *

Yusuf bir korna sesiyle daldığı düşüncelerinden sıyrıldığında hava kararmış, el ayak çekilmeye başlamış, esrarkeşler üçlü beşli gruplar hâlinde ağaç diplerindeki yerlerini alarak ilk cigaralarını sarıp ateşlemişlerdi bile. Elden ele dolaşan cigaraları ateş böcekleri gibi yanıyordu karanlıkta. Özendi, aralarına katılıp elden ele dolaştırdıkları cigaradan bir nefes çekmek ve hülyalara dalmak istedi, unutmak istedi, her şeyi unutmak. Onların dünyasına girip onları anlamak istedi ama cebinden sigara çıkarıp yaktı ve sırtını mahalleye verdi. Elleri arkasında bağlı, ağır adımlarla yürüdü. Yorgun hissediyordu, yorgun ve umutsuz.

Taceddin Camii'nin avlusuna girdi Yusuf. Âkif'in evinin önün-

den geçerken, yüzyılın iki trajedisinin iki has evladı, Âkif ve bugün Mamak Cezaevindeki soğuk hücresinde *Üşüyorum* şiirleri yazan ve cezaevinde kendi muhasebesiyle meşgul olan Başkan'ın yollarının çok uzun yıllar sonra Taceddin Dergâhı'nda trajik bir sonla buluşacağını bilmiyordu…

* * *

Ali Başkan'la birlikte bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra tekrar köye dönerek Yusuf'un arkadaşlarının köydeki çadır kampında kalmışlardı bir süre. MHP Ana Davası iddianamesi açıklandığında beş yüz otuz iki sanık vardı davada ve başta Alpaslan Türkeş olmak üzere iki yüz yirmi sanığın idamı isteniyordu.

"Bir an evvel Ankara'ya gitmeliyiz," demişti Ali Başkan.

Yusuf'un "Senin için çok tehlikeli olmaz mı Ankara?" sorusuna aldırmamıştı.

"Kaçak arkadaşların barınma, para ihtiyaçları gibi işlerin ucundan tutmak gerek. Bunların yanında bizim için görünen tehlikelerin ne önemi var? Kaderde ne varsa onu yaşayacağız, arkadaşlarımız işkence altındayken bir köşede sinip saklanamayız," diye cevap vermiş ve "Bir an evvel Ankara'ya gitmeliyiz," diye tekrar etmişti.

Kararlılığı yalnızca cesaretinden değil, inanmışlığının kuvvetinden geliyordu. Kuvve-i derrâke dermiş eskiler hızlı anlamaya. Süratle düşünür ve aynı süratle anlardı Ali Başkan. "Uzun uzadıya düşünmek ve geç karar vermek korkunun eseri ve korkakların işidir. Yapabilecek olduğumuz hâlde yapmadıklarımızdan da sorumluyuz, şimdi yapmazsak sorumlu oluruz," derdi.

Akşam şehre döndüklerinde sokağa çıkma yasağının başlamasına iki saat vardı. Birkaç sıra aralığıyla ayrı koltuklarda iki kişilik Ankara bileti aldırıldı gece on iki otobüsüne. Terminal girişinde ve içinde iki kez, sabah altı sularında Ankara'ya varana kadar üç kez daha kimlik kontrolünden geçtiler. Kimlik kontrollerini genellikle jandarma yapıyordu ve yalnızca kimliğin üzerindeki ismin ellerindeki listelerde bulunup bulunmadığını ve fotoğrafla şahsın aynı olup olmadığını kontrol ediyorlardı. İyi düzenlenmiş bir sahte kimliği ayırt etme ihtimalleri yoktu. Ankara'ya indiklerinde sokağa çıkma yasağı bitmişti, terminalden Tandoğan'a doğru yürüdüler.

Hamamönü'nde gezerken yüzyılın iki trajedisinin iki has evladı, Akif ve bugün Mamak Cezaevi'ndeki soğuk hücresinde Üşüyorum şiirleri yazan ve cezaevinde kendi muhasebesiyle meşgul olan Başkan'ın yollarının uzun yıllar sonra Tacedin Dergâhı'nda trajik bir sonla buluşacağını bilmiyordu…

"Maltepe'den geçip bir ocağa baksak mı acaba?" dedi Ali Başkan.

"Manav Mehmet'e, kuaför Süleyman'a ve çiçekçi ablaya da uğrayalım oldu olacak."

"Onları da almışlar emniyete, benim yüzümden işkence görüyorlar," derken dişlerini sıkıyordu. Bastırılamaz bir öfke vardı sesinde Ali Başkan'ın.

Ziraat Mahallesi'ne geldiklerinde bir pastanede Sinan'la buluştular. Özetlediği Ankara manzarası hiç iç açıcı değildi. Cezaevlerinden gelen haberler çok kötüydü. Sistematik işkence devam ediyordu. Haftada bir görüşe gelen aileler perişanlık içindeydi. Ancak beş dakikalık bir görüşme için Mamak Askerî Cezaevinin karşısında kar kış, yağmur çamur, sıcak soğuk demeden saatlerce bekletiliyorlar ve görüş sırasında türlü hakaretlere uğruyorlardı. Nihayet görüşe girdiklerinde, kabinin her iki tarafında bekleyen askerlerin yanındaki o on dakika genellikle bakışmalarla geçiyor, en fazla hâl hatır sorulabiliyordu. Her ne kadar belli etmemeye çalışsalar da mahkûmların perişan hâlleri ziyarete gelen anne ve babaların dikkatini çekecek kadar aşikâr olduğundan, aileler ziyaret sonrası çok daha üzgün, çok daha kahırlı bir yolculuğa tutuluyordu. Ankara'ya gelişte ailelerin oğullarını görme heyecanını taşıyan otobüsler, ziyaret sonrası Anadolu'nun dört bir tarafına dağılırken, anne ve babaların içlerine attıkları çığlıklarını ve kahırlarını taşıyordu. "Sabır, geçer bu günler," diyen babaların acıları her zaman olduğu gibi kabuk tutmayan ve kendi içine sürekli kanayan yaralar gibiydi.

Kalacak birkaç ev belirlemişlerdi. Birkaç sınırlı görüşme haricinde kimse bilmiyordu Ali Başkan'ın Ankara'da olduğunu. Geceleri sokağa çıkma yasağı öncesi bir iki saatte yapıyordu görüşmelerini. Sinan'ın evinde de bir süre kalabileceklerdi. Evde resim bölümünde lisans tamamlayan bir arkadaşın daha olması Yusuf'u memnun etmişti. Masanın üzerine dağılmış eskizlere ve resimlere baktı, hepsi üst düzeydi. Eskiz ve resimlerin, uzun yıllar sonra dünyada önemli koleksiyonlara girecek bir ressamın habercisi olduğunu bilemezdi. Milliyetçilerin resim, heykel gibi plastik sanatlara ilgisizliğine hayıflanırken böyle güçlü bir resimle karşılaşmak memnun etmişti Yusuf'u. Mehmet Başbuğ ile tanışması böyle gerçekleşmiş ama içinde bulundukları şartlar sebebiyle uzun bir dostluğa da dönüşmemişti. Çünkü uzun süre aynı evde kalmıyor, sık sık ev değiştiriyorlardı.

Birkaç gün sonra bir gece Ağabey ile bir araya geldiler. Sanki çok uzun yıllar geçmişti aradan. Saatlerce oturmuş, olup bitenler ve yapılacaklar üzerinde detaylı konuşmuşlardı. En acil mesele kaçakların barınma, harçlık ve güvenli seyahat meselesiydi. Hepsine güvenli kimlikler gerekiyordu ve bu iş Ali Başkan'ın üzerindeydi. Sanki İzmir'e hiç gitmemişti, sanki Mehmet Selim Efendi'yi tanımıyordu, sanki İzmir'de olan bitenleri hatırlamıyordu Yusuf. Ağabey'in de bütün bunlar hiç olmamış gibi davranması tuhafına gitmişti. Ağabey, sahte kimlik organizasyonu ile ilgili bir planlarının olup olmadığını sorduğunda "Halledebiliriz," demişti Yusuf. İhtiyacı olan arkadaşların fotoğraflarının kendisine verilmesi kâfiydi. Bir hafta içinde mühürlenmiş olarak geri gelecekti kimlikler. Yalnızca İzmir'e gidip gelecek bir kuryeye ihtiyacı vardı. Birkaç gün içinde yirmiden fazla fotoğraf ile İzmir'e bir kurye yollandı. Burhan ile buluşacaktı kurye, zarfı verip Ankara'ya dönecekti. Gerisini Burhan hallederdi. Çünkü ne yapması gerektiğini biliyordu. Böyle bir durumda zarfı alıp Foça'ya giderek Şükrü Bey'e iletmesi yetecekti. Şükrü Bey'e "İleride böyle bir ihtiyacım olabilir," demişti Yusuf. "Ne önemi var oğlum, sizin hayatlarınızı koyduğunuz yere biz memuriyet sicilimizi koyamayacak mıyız?" demişti Şükrü Bey. Burhan'ın, babası Tahsin Albay'dan kaynaklanan bir güvenliği vardı, şehirlerarası yolculuklarda üzerinin aranma ihtimali çok düşüktü. İzmir'den güvenli bir şekilde ayrılmasını da Burhan'a ve babasına borçluydu. Ender'den geriye yalnızca Burhan'ın kaldığını fark etti Yusuf bunları düşünürken. Burhan'ı görmek iyi gelecekti ve tabii gördüğünde, yüreğine çöreklenen Ender'in özlemini giderecekti bir nebze de olsa, belki örgütle ilgili bilgileri de alırdı. Kuryenin İzmir'e varmasından sonraki üçüncü gün *Hürriyet* gazetesi ilanlar sahifesine verilmiş satılık ev ilanında randevu yerini ve tarihini de anlamış olacaktı.

Ali Başkan'a Şükrü Bey'den bahsetti. Kimlik problemi yaşamayacaklarını söyledi ama Ali Başkan "Sahte kimlik yapabiliyor olmamız lazım. Adamın başını da yakmayalım. Hem her zaman çalışmayabilir bu kanal hem de acil ihtiyaçlarımız hâlinde böyle birkaç gün bekleme lüksümüz olmayabilir," demişti.

Gazete ilanı bekledikleri günlerde soğuk mühür üzerinde düşünüp denemeler yaptılar. Soğuk mührün dış ve iç çapında iki ilaç şişesi ve yine soğuk mührün yuvarlak çerçevesi kalınlığında iki milim

bakır tel buldular. Bakır teli şişenin etrafında yuvarlayarak ısıttılar ve şeffaf bir kaset kapağına bastılar. Mührün fotoğrafa denk gelen kısmını ışığa tutup ısıttıkları bakır tel ile kaset kapağına dişi olarak geçen kısmın üzerinde tükenmez kalem kapağının ucunu bastırarak gezdirince, fotoğrafın üzerinde soğuk mühür oluşmuştu. Sonuç oldukça güzeldi. Mührün içindeki yazıların dişilerini temin etmek kalmıştı, onları da ısıtıp kaset kapağına ve fotoğrafa aktardıklarında kimliklerdeki soğuk mühürleri yapmak çocuk oyuncağıydı. Bu işi de Ömer Haluk halletmişti, nasıl hallettiğini sormadılar bile. Bu metotla tüm kaçakların kimlik güvenliği ve yurt dışına gidecek ya da muhakkak gitmesi gerekenlerin rahat çıkışları sağlanmış olacaktı. Ali Başkan oldukça memnundu neticeden. Ülkücülerin en ufak bir derdine çare bulunması bile onu dünyanın en mutlu insanı kılmaya yetiyordu. Tüm aklı, fikri, mesaisi, gayreti, hedefi, zekâsı, kabiliyeti ve enerjisiyle ülkücüydü. Ülkücülerden başka hiçbir şey düşünmüyordu, hayatında başkaca hiçbir şey yoktu. Kendi içinde bulunduğu olağanüstü zor şartlar çoğunlukla umurunda bile olmuyordu. İdamla yargılanıyordu ve en çok tanındığı şehrin, Ankara'nın duvarlarında aranıyor afişleri olmasına rağmen hareketin dertleriyle dertleniyor ve çözebildiği kadar problemi çözmeye çalışıyordu. Yusuf gıpta ile izliyordu Ali Başkan'ı. Ege şivesiyle "Ulen Aslan Atlı, ulen Mehmet Biçer," diyerek cezaevindeki arkadaşlarını anlatıyordu sık sık. Ankara ocağın tefrişatını yeni yaptırmış ve kadife perdeler taktırmıştı pencerelere. Kısa bir süre sonra da darbe olmuştu. "Girip alacağız o perdeleri, o namussuzlara bırakmayacağız," diyordu. Ocak mühürlüydü ve Maltepe'deki kuaför Süleyman, manav Mehmet, ocağın girişindeki çiçekçi abla, hemen hemen tüm esnaf emniyetin işkenceli sorgusundan geçmişti. Çok tehlikeli olurdu ve ocağın perdelerini alırken yakalanırlarsa bunu kimseye izah edemezlerdi, çünkü yakalananlar işkencede zora düştüklerinde "Ali biliyor, Ali yaptı," diyerek kendileri üzerindeki baskıyı biraz olsun azaltabiliyorlardı. Perde için bu düzeni bozmak oldukça riskliydi ama Ali Başkan'ın kitabında risk kelimesi yoktu. Dediğini yaptılar, bir gece sokağa çıkma yasağına birkaç dakika kala ocağa girdiler. Çiçekçi abla kapalıydı, bir kat çıkarak giriş katın üzerindeki ocağın kapısının önüne geldiler, kapı mühürlüydü. Bir omuz atarak kapıyı açtı Ali Başkan, Yusuf'la birlikte ocaktaydılar şimdi. Sesi duyup dışarı çıkan var mı diye apartmanın

içine kulak kabarttılar, kimseler yoktu ortalıkta. Kapıyı kapattılar, artık sokağa çıkma yasağı bitene kadar sessizce oturacaklardı. Ortalık darmadağınıktı. Odaları dolaştılar. Salona geçip birer koltuğa oturdular. Ali Başkan'ın sohbet konusu yine ülküdaşlarıydı. Çatlı Başkan diyerek, Ethem Kıskıs diyerek, Aslan diyerek, Ünal diyerek, Ayhan diyerek açıyordu bahisleri ve gâh neşeleniyor gâh hüzünleniyordu. Adanalı Yusuf Gök'ün halası ve eniştesinin sorguya alınmasını ve Yusuf'un kız kardeşinin elektrik işkencesine tabi tutulmasını unutamıyordu. Emniyetteki sorgusunda bir arkadaşlarının kendisine sorulan silahların orada olabileceğini söylemesiyle Gölbaşı'ndaki lojmanlarından alınıp günlerce sorguda tutulmuşlardı. Bu insanların sadece kendisinin yerini bilme ihtimalinden dolayı işkencelere maruz kaldıklarını bildiğinden ağır bir sorumluluk duygusu altında eziliyordu. Gece boyunca sohbet ettiler. Gün biraz ışıyınca kalkıp kornişlerden kadife perdeleri söktüler, birini denk yaptılar, otuz altı ekran bir televizyonu, bir abajuru ve birkaç kitabı da içine koyarak dengin uçlarını bağladılar. Ali Başkan dengi omuzuna attı. Gün ışıyıp sokağa çıkma yasağı bitmiş, sokaktan ilk sesler gelmeye başlamıştı. Apartmanı dinlediler, kimseler yoktu. Aşağıya indiler, Yusuf sokağı kontrol etti. Maltepe Caddesi'nde yürürken bir yandan geçen taksilere el ediyorlardı. Bir taksiye bindiler. Berberlerle birlikte dünyanın en konuşkan meslek erbabından biriydi şoförler. "Memleketten mi, öğrenci misiniz?" sorusuyla başlamıştı sohbete. "Evet," diyerek geçiştirdiler. Kurtuluş'a geldiklerinde indiler, taksinin uzaklaşmasını bekleyip etrafı da kolaçan ettikten sonra Konya Yurdunun önüne geldiler. Sabahın körüydü. Ortalıkta kimseler yoktu, öğrenciler uyuyordu. Kapıyı çalmak güvenli olmayacaktı, Ali Başkan'ı tanıyabilirdi öğrenciler. Bahçede etrafı demir bir çerçeve ile çevrilmiş beton kapağı gösterdi Yusuf'a. "Fueloil kapağı bu. Onu açıp kazan dairesine gir. Üst kata çıkıp bana kapıyı aç ve acele et," dedi. Yusuf bahçeye atlayıp kapağı kaldırdı. Kenarlarına tutunarak kendini aşağıya sallandırdı, ayaklarını sağa sola sallayarak değebileceği bir yer aradı ama boşluktaydı. Atlasa nereye düşeceğini bilmiyordu. "Aşağısı zifirî karanlık, hiçbir şey görünmüyor ve boşluktayım," dedi. "Atla len, ölmezsin," dedi Ali Başkan. Ne kadar bir yükseklikten atlayacağına dair hiçbir fikri yoktu Yusuf'un, saldı kendini aşağı. Boru olduğunu tahmin ettiği bir iki demire çarparak düştü. Biraz bekledi, gözleri alışmıştı. Sağ

tarafındaki koridora doğru yürüdü el yordamıyla. Koridorun sonundaki ışıktan solda merdivenler olduğunu anladı, daha ilk basamağa adımını atmıştı ki, birisi belirdi.

"Dur, kimsin?"

"Dış kapıyı aç, Ali Başkan dışarıda," dedi Yusuf. Bir yandan da merdivenleri çıkıyordu. Yusuf'u önüne aldı, kapıyı açtı ve karşısında Ali Başkan'ı görünce gözleri fal taşı gibi olmuştu.

"Cengiz benim ben, korkma," dedi. Kapıyı kapayıp müdüriyete geçtiler. "Git elini yüzünü yıka, simsiyah olmuşsun," dedi Yusuf'a, gülüyordu bir yandan. Yusuf lavaboya geçip aynaya baktığında gözleri haricinde gerçekten kapkara olduğunu gördü. Yüzünün her tarafı fueloil isiyle kaplanmıştı. Yıkanıp döndü odaya. Yurt müdürü Cengiz kahvaltılık hazırlamıştı. "Sizin yurt dışına gittiğinizi biliyorduk Başkanım. Her yerde sizi arıyorlar," dedi. "Buraya geldiğimi kimseye söyleme, öyle bilsinler ve siz de yayın bunu," diye cevapladı Ali Başkan. Artık kalacak bir yeri daha vardı Yusuf'un. Cengiz'in Topraklık'taki evine de gidip gelmeye başladı. Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde okuyordu. İyi derecede bağlama çalıyordu Cengiz, Kayseriliydi.

Üçüncü günün sabahında ekmek almak için bakkala çıktığında *Hürriyet* gazetesi de aldı Yusuf. Eve gelip hemen ilanlar sahifesini açtı ve tek tek ilanları okumaya başladı. Cengiz de kalkmıştı, ilanları okuduğunu görünce "Hayırdır, kiralık ev mi arıyorsun?" diye sordu. "Yoo, gazeteyi okudum, çay demlenirken bir yandan ilanlara bakıyordum öylesine," dedi. İlanların ikinci sahifesine geçmişti ve aradığı ilanı görememişti. *Bir aksilik mi olmuştu acaba?* diye düşünürken üçüncü sahifenin ortalarında bir yerde ilanı gördü. Bir kelime aradığı ilanın bu olduğunun deliliydi. Anıtkabir manzaralı, nadiren denk gelecek satılık bir müstakil ev ilanıydı bu. Şifre Nadir'in ismine atfen nadirendi. Aşağıdaki telefondan 11.00-13.00 arası evle ilgili bilgi alınabileceği yazıyordu ilanın sonunda. Saatine baktı Yusuf, dokuz buçuğa geliyordu. Gazetenin spor sahifelerini karıştırıp Beşiktaş haberlerini okudu biraz. Lig bu yıl on yedi takımla oynanıyordu, darbe yönetimi Ankaragücü'nün ligde kalmasına karar vermişti. Darbe hukuku futbolu da yönetiyordu. Beşiktaş on beş yıl sonra şampiyonluğa oynuyordu. Kahvaltıyı bitirip bulaşıkları yıkadıktan sonra ceket giyip kravat taktı. Yanına *Hukuka Başlangıç* kitabıyla bir defter alarak çıktı evden.

Anıtkabir'in önüne geldiğinde saat tam olarak 10.55'ti. Etrafını

kontrol ettikten sonra ağır adımlarla kafeteryaya doğru geçti. İçeri girdiğinde Burhan önündeki kitabı karıştırıyordu. Sanki daha dün görüşmüş gibiydi. "Merhaba," diyerek elini sıktı ve yanına oturdu. Çay söyledi. Çaylarını yudumlarken bir yandan kitap karıştırıp not alıyorlardı. Bir müddet sonra sigara bahanesiyle Anıtkabir'in bahçesine geçtiler. Büyük avludan Atatürk'ün kütüphanesinin olduğu bölüme geldiler. Burhan "Gel bir sarılayım sana, özledim," dedi. Sarıldılar. Yusuf da özlediğini fark edip sarıldı Burhan'a.

"Ben de özlemişim."

"Seni iyi gördüm Yusuf," diyerek kolunu tuttu Yusuf'un ve babasının selamlarını söyledi.

"Aleykümselam," dedi Yusuf. "İzmir'den o kadar rahat ayrılabilmemi babana borçluyum, benim adıma yine teşekkür edersin."

Bir inzibat yanaştı yanlarına ve kimlik sordu. Burhan hemen Orduevlerine giriş kimliğini gösterdi. İnzibat Yusuf'a kimlik sormadı bile. "Rahatınıza bakın," diyerek uzaklaştı yanlarından.

"Babama selamını söylerim tabii ki ama nasıl oldu da babam birdenbire seninle ilgili endişelenmeye ve seni korumaya başladı, anlamadım gitti. Anlatmayacak mısın bana?" diye sordu.

"İstihbaratçı olup gizli kapaklı işler çeviren senin baban. Ona sorsana bana niye soruyorsun? Tavrını değiştiren baban, ben değilim ki."

"Sanıyorum sen hâlâ mesafelisin babama?"

"Hayır, tabii ki değilim ama birdenbire bana karşı değişip beni koruyan babandı dediğin gibi, ona sormalısın bence."

"Yusuf ne olurdu açık olsan, güvenmiyor musun bana?"

"Güvenmesem sahte kimlikleri yaptırman ve Ankara'ya bana getirmen için seni Şükrü Bey'e yollar mıydım, tabii ki güveniyorum."

"Her zamanki gibi 'En iyi müdafaa saldırıdır,' deyip konuyu değiştiriyorsun biraderim," diyerek güldü Burhan.

Ender, biraderim derdi Yusuf'a. Ah Ender! Ne olurdu şimdi yanlarında olsaydı, daha çekilebilir olurdu tüm sıkıntılar, tüm tehlikeler daha yaşanabilir olurdu. Daha kolay hallederlerdi tüm zorlukları, en azından daha katlanılabilir olurdu her şey.

"Şükrü amcalar nasıl, iyiler mi?" diye sordu, sesi çatallaşmıştı.

"İyiler. Seni merak ediyorlar. Bir sürü yalan söyledim, 'Görüşüyoruz,' dedim, 'Babam Yusuf'a yardımcı oluyor, güvende Yusuf,

yakında hallolur bütün problemleri ve okula döner,' dedim. Israr edip eve yemeğe götürdü. Münevver Hanım öyle bir sarıldı ki bana. 'Yusuf'um nasıl iyi mi?' derken sanki Ender'i soruyordu. Sahi unutmadan vereyim, Neşîde bir not yolladı sana," diyerek ceketinin iç cebinden küçük bir zarf çıkarıp Yusuf'a verdi. Yusuf cebine koydu. "Okumayacak mısın?" diye sordu Burhan, Yusuf cevap vermek yerine "Emanetler üzerinde mi, ayrılana kadar senin üzerinde kalsın," demeyi tercih etti. "Üzerimde evet, biz evde öğle yemeği yerken Şükrü amca daireye gidip bunları halletti sanırım, 'Yusuf'a söyle, ne zaman ihtiyacı olursa ben hazırım,' dedi Şükrü Bey."

"Örgütte ne var yok, haber alıyor musun kimseden?"

"Örgüt darmadağın. Operasyonlar bitmiyor. Basılmayan örgüt evi kalmadı. Macit tutuklandı, şu silah kaçakçılarıyla ilgili olayda Ender'in ve senin ismini de vermiş sorguda. Senin yalnızca arabayı kullandığını, kaçakçıların üçüne de Ender'in sıktığını, kendisinin de ikinci arabayla silahları İzmir'e getirip Şemsi'ye teslim ettiğini söylemiş. Şemsi'nin de İstanbul'da olduğunu duydum. Fakat yakalanması an meselesi diyorlar bu aralar."

"Bak sen Macit'e! Nasıl oldu da benim yararıma verdi bu ifadeyi ve silahları Şemsi'ye teslim ettiğini söyledi, Şemsi'yle ne alakası var silahların? Sanki birisi böyle ifade vermesini söylemiş gibi, hayret doğrusu. Gerçi, yakalansa da bir şey olmaz Şemsi'ye, babanların adamı o, baban biliyordur nerede olduğunu. Babanların adamı deyince aklıma geldi, nasıl da düşünemedim hemen! Macit'in ifadesini baban mı verdirdi?"

"Hayır ama sorgusuna babam da girmiş, bakmış Macit bildiklerini değil, tahminlerini de anlatmaya başlayacak, yardım vaadiyle bu şekilde verdirmişler ifadesini. Anlayacağın Memduh Albay'la babam Ender'in üzerine atmışlar işi. Hoş, heriflerin birini de o götürmüştü ya neyse. Artık Ender'i tutuklayamayacaklarına göre mesele yok, şoförlükten fazla ceza almazsın."

"Dava dosyası gazetelerde detaylarıyla yazıldığında Şükrü amca ve Münevver teyze çok üzülecekler. Ender'in üç kişiyi öldürdüğü fikri onları kahredecek, öldükten sonra bile zarar veriyorum Ender'e," diyerek sigara yaktı Yusuf.

"Üzülme, bunları bilip sana faydası olduğunu görse Ender çok mutlu olurdu."

"Erdal'dan haber var mı?"

"Ankara'da olduğunu duydum."

"Karşılaşırız umarım. Peki Nadir abi?"

"Hiçbir haber alamadım ondan. Birkaç kez haber bıraktım bazı noktalara fakat kimse bilmiyor, buhar olup uçtu sanki. Sen duydun mu bir şeyler?"

"Hayır. En son yurt baskınında üçümüz birlikteydik, biliyorsun işte."

"Ne gündü ama! Öğrenciler idam mangası önünde tek tek yere yığılan mahkûmlar gibiydi. Senin geri dönme ısrarın olmasaydı o günü yaşamayacaktık ve o çocuklara yardım edemeyecektik. Nadir abi de nasıl çırpınıyordu birini daha koruyabilmek için. Sahi, daha önce babamın yanında da gördüğüm ve o gün yurdun bahçesinde öğrencilere ateş eden çavuş ile ilgili savcıya gitmedim Yusuf, bunu bilmeni istiyorum. Çünkü babamın seninle ilgili yaptıklarından sonra ayaklarım gitmedi, o çavuştan babama ulaşırlar diye gidemedim."

"Hayırlısı Burhan, gitsen de bir şey olacağı yok zaten. O dosya ve daha pek çok olay ilelebet aydınlığa kavuşmayacaktır nasılsa, unut gitsin. Olan ülkenin çocuklarına oldu, oluyor ve hep olacak sanıyorum. Bizim devletimiz bir canavar gibi, acıkınca kendi genç evlatlarını yiyor, hem de tıka basa doyuncaya kadar yiyor. Yapacak bir şey yok!"

"Unutmadan söyleyeyim, Defne'yi gördüm sene başında, öğrenci işlerinde ayaküstü lafladık biraz," dedi Burhan aniden. Yusuf anlamsızca bakıyordu yüzüne. "Merak etmiyor musun?" diye sordu bu kez. Merak etmiyordu, etmeyecekti de. "Evine gittiğin geceyi, mutfak camına konması gereken kuşkonmaz saksısını ve saksının orada olmayışını hatırlıyorsun değil mi? O kuşkonmaz saksısı, eğer evde operasyon varsa mutfak camına konacaktı ve ben girmeyecektim. Sen görmüştün bunu, evde operasyon vardı ve saksı camda değildi. Seni yollamak yerine kendim gitseydim yakalanacaktım. Nesini merak edeceğim konuştuklarınızın, niye merak edeceğim?"

"Belki bir izahı vardır kendince."

"Tabii ya, unutmuşum bir an, siz görev arkadaşısınız. Sen biliyorsun izahını demek ki ve inanmışsın ama beni ilgilendirmiyor," diyerek kestirip attı Yusuf.

"Sen bilirsin birader ama ben yine de söyleyeyim, yatay geçiş evraklarını alıyordu öğrenci işlerinden."

Cevap vermedi Yusuf, çünkü Defne'nin ne yapacağını anlamıştı. Ankara'ya gelecekti.

Tekrar kafeteryaya döndüler, birer kahve içip havadan sudan sohbet ettiler. Hesabı ödeyip dışarıya çıktılar. Akdeniz Caddesi buyunca yürüdüler bir süre. "Babam 'Ender'in bir kız kardeşi var, Neşîde. Yusuf onunla evlensin, Ender'in ailesi için de Yusuf için de en güzeli budur,' demişti. Sana not yollayınca ben de babama hak verdim. Çok da güzel bir kız, ne dersin?" diye sordu Burhan. "Yalnızca baban değil, sanırım kader de istiyor bunu," dedi Yusuf. Caddenin sonunda bir yerdeydi Burhan'ın arabası. Sıhhiye'deki Orduevine kadar birlikte gittiler. Yusuf orada ayrıldı, acil bir bilgi iletmesi gerektiğinde not bırakması için bir telefon numarası verdi Burhan'a.

Eve gitmek istemedi. Kızılay'a kadar yürüdü. Şehit Âdem Yavuz Sokağı'na geldiğini fark etti, ana davanın avukatlık bürosunun önündeydi. Ağabey'i görmek istedi. 'Akıl Dükkânı' diyordu buraya Ağabey. Belki asıl görmek istediği Mehmet Selim Efendi'ydi. Ağabey'in yüzünde onu görmek istiyordu galiba. Sevgi üzerine, tedbir üzerine konuşmak istedi. O anlatsın, kendisi öylece dinlesin istedi, onun yüzündeki huzurdan ve verdiği güven hissinden pay almak, cesaret almak, inşirah bulmak istedi. Yine sorular sormak istedi, cevaplarını alamadığı sorular. Selanik'i dinlemek istedi, Yalılar semtini, Beyaz Kule'yi, Yukarı Selanik'i. Kuşkonmaz çiçeğinden bahsetmek istedi ona. Hafifliğinden minicik kuşların bile güvenle dallarına konamadığı hâlde her şeye rağmen kendisinin o kuş tüyü kadar hafif dallarına konabileceğini düşünmek gibi bir şahane tegafülden bahsetmek istedi. Gülümsedi kendi kendine Yusuf. Bunu zaten biliyor olurdu Mehmet Selim Efendi. "Sevgide tedbirli olmak lazım evladım," dediğinde tam olarak biliyordu bunu.

Bu düşüncelerle birinci kata çıktı, zili çaldı. Yüzünden hiç eksik olmayan, gözlerinin içine yuva yapmış o derin gülümsemesiyle İsmail Vayvaylı açtı kapıyı. Bir yandan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde derslerine devam ediyor, bir yandan da yorulmak nedir bilmeyen mesaiperestliğiyle bazen gece yarılarına, bazen sabahlara kadar dava dosyalarının tanzimi için çalışıyordu. İdealizm tepeden tırnağa İsmail'de tecessüm etmişti. Yusuf, fotokopi makinesinin

sesinin hiç kesilmediği duman dumana küçük odasında İsmail'e yardım etmeyi seviyordu. Gece yarısı bürodan çıktıktan sonra eğer paraları varsa Oktay Lokantasında yemek yiyip yurda geçerlerdi. Bazen 96'larda bir kıraathanede eşli pişti oynarlardı Çankırılı Rasim Uzun ve başka arkadaşlarla. Hep İsmail ile eş olurlardı.

"Gel Yusuf. Ağabey içeride, ona geldiysen. Canın mı sıkkın senin, hayırdır?"

Hayır anlamında kafasını sallayıp cevap vermeden en dipteki odaya doğru ilerledi. Ağabey oturduğu koltukta gazeteye gömülmüştü, içeriye girmesiyle ilgilenmedi. Hemen karşısındaki koltuğa oturdu Yusuf, izlemeye başladı Ağabey'i. Bembeyaz dağınık sakalları, kalın çerçeveli gözlüklerinin arkasından bakan küçük gözleri ve özensiz kıyafetiyle ne kadar sıradan görünüyorsa bir o kadar da etkileyiciydi. Yüzüne bakmadan "Nasılsın bakalım Yusuf, alıştın mı iyice Ankara'ya?" diye sordu. "Alıştım, bu kadar hareketli bir hayatın içinde nerede yaşadığımızı fark etmiyor ve önemsemiyorum sanırım," diye cevapladı. Cebinden büyükçe zarfı çıkardı, kimliklerin hazır olduğunu söyledi. Bir tanesini isteyip inceledi Ağabey. Memnuniyeti yüzüne yansımıştı. "Güvenli bir şekilde taşıyabilirler, kimlikten dolayı başlarına bir şey gelmez en azından. Yapandan Allah razı olsun, büyük fedakârlık," dedi. İsmail çay getirdi. Yusuf, Şükrü Bey'den ve Ender'den bahsetti. Şükrü Bey'in nüfus müdürlüğünden de tabii. "Biliyorum," dedi Ağabey. "Allah rahmet etsin Ender'e, mekânı cennet olsun, senin de başın sağ olsun evladım. Kapıyı kapatıver bu arada."

Burhan'dan da bahsetti Yusuf, İzmir'deki örgüt içi konumundan, Tahsin Albay ile aralarında geçenlerden, Memduh Albay'dan. Tahsin Albay'daki değişimi ve İzmir'den ayrılmasındaki yardımlarını, hepsini anlattı. Sessizce dinliyordu Ağabey. Memduh Albay'dan bahsedince "Emekli olmuş, yakında oluşturulacak Danışma Meclisine girecek diye duydum, senin bilgin var mı bu konuda?" diye sordu. "Hayır yok, kızıyla da hiçbir irtibatım kalmadı İzmir'den beri," dedi Yusuf ve İzmir'den ayrılmadan önce olanları da anlattı. "Düzelir evladım, düzelir. Ankara'ya gelecekmiş, kaydını aldırmış diye biliyorum, tekrar irtibat kursan iyi olur aslında, bir kulağımız daha olur, ne dersin?" dedi. O kadar sakindi ki, Yusuf'un neler yaşadığıyla, bu konuda ne hissettiğiyle hiç alakadar değildi. İlgilendiği şey bilgiydi.

Nereden nasıl gelirse gelsin bilgiydi ve Defne'nin yatay geçiş bilgisine belki Burhan'dan bile önce sahipti. Belki de Memduh Albay ve Tahsin Albay ile de görüşüyordu. Mehmet Selim Efendi ile aralarında geçen bir konuşmayı hatırladı. "Bilgi kutsaldır yani!" dedi Yusuf. "Bilgi kutsal mıdır değil midir bilmem ben, ama bilgi pek lazım bir şeydir Yusuf. Evet, nereden nasıl gelirse gelsin lazım bir şeydir. Elindeki kozları artırır, güvende tutar, alternatif plan yapma imkânı sunar, tedbirlerini sağlam almanı sağlar. Yani sarımsak gibidir bilgi, sayısız faydaları vardır, yeter ki kokusunu yani içindeki yanlışları ya da varsa yönlendirmeleri ayıklayabilecek ferasetin ve donanımın olsun. Bu sebeple tekrar irtibat kurarsan bizim için faydalı olur," diyerek konuşma üslubuyla değil ama ses tonuyla talimat veriyordu şimdi. "Belki o da aynı şeyi düşünüyordur, belki bu sebeple kızının kaydını Ankara'ya aldırmıştır, benim Ankara'da olduğumu ve sizinle irtibatta olduğumu da biliyordur belki de. Ben İzmir Emniyetinden çıktıktan sonra Burhan'ı sıkıştırdığımda 'Asıl dertleri sen değilsin Yusuf, asıl dertleri senin devletin içindeki bir damar ile çalıştığından şüphelendikleri için arkandakileri bilmekti. Seni istedikleri zaman alırlar zaten,' demişti. Bunu da babasından duyduğunu söylemişti. Belki Memduh Albay da benimle tekrar irtibat kurmak istiyordur sizinle aynı gerekçeyle, yani sayısız faydaları olan bilgi için."

Tebessüm ediyordu Ağabey. Muzip ve zekâ dolu bir tebessümü vardı.

"Bir sıfırdan büyüktür evladım, irtibatta olmazsan hiç bilgi alamazsın, olursan alırsın ve onun değil kendi istediğin bilgilerin ulaşmasını da sağlayabilirsin. Denklem bu kadar basit, anlamıyor musun?"

Anlamıyordu. Belki de anlamak istemiyordu. Ahmet'i sordu Yusuf. Bilmediğini söyledi Ağabey, Mehmet Selim Efendi'nin nereye defnedildiğini de aynı şekilde. Şimdi yerini kimsenin alıp almadığını da sordu. Böyle bir bilgisinin olmadığını söyledi kısaca. Bir süre suskun kaldıktan sonra, kaşları çatık ve oldukça meraklı bir yüz ifadesiyle sordu. "Yerini birisi aldıysa ve seni çağırır ise ne yapacaksın Yusuf, gidecek misin yanına?"

Bu soruyu beklemiyordu Yusuf. Niyeti yalnızca Ender'den, Mehmet Selim Efendi'den bahsetmekti. Birkaç hoş hatıra dinleyip huzur bulmaktan başka amacı yoktu aslında. Sorusu cevapsız kalınca tekrar

etti Ağabey. Cevabı netti aslında Yusuf'un, şaşırmıştı sadece. Soru bir talimat mıydı, merak saikiyle mi sorulmuştu, bunu anlamaya çalışıyordu. "Hayır efendim, kesinlikle hayır! Öyle birisi varsa da ve davet etse de bırakınız yanında durmayı, gidip görüşmeyeceğim bile," dedi. Cevabının çok kararlı olduğunu ve bu kararlılığın nedenini sordu bu kez Ağabey. Yusuf, Mehmet Selim Efendi ile tanışmaktan, birlikte çalışmaktan, onun huzurunda öğrendiklerinden büyük gurur ve mutluluk duyduğunu ama hiç kimseyi onun yerine koyamayacağını, ayrıca böyle bir sistemin varlığının ülke yararına olduğundan da derin şüphelerinin bulunduğunu geniş bir şekilde izah etti. Ülkenin bu gibi bir yapılanmaya veya yapılanmalara değil, açıklığa ihtiyacı olduğunu, her şeyin hukuk zemininde yürümesi gerektiği konusunda ısrarlı görüşlerini ifade etti. Hatta son görüşmelerinde bu düşüncelerini Mehmet Selim Efendi ile de paylaştığını nakletti. "Neyse, artık gündemimiz bu değil," diyerek bahsin uzamasına müsaade etmedi Ağabey. Ailesiyle Mehmet Selim Efendi arasındaki bağı ve annesiyle Ağabey'in tanışıklığını da soramadı Yusuf. *Zuhurata bırakalım*, diye geçirdi içinden. *Nasıl olsa bir gün öğreneceğim*, diye düşündü. "Müsaadenizle İsmail'in yanına geçeceğim," diyerek kalktı.

"Erdal Ankara'daymış, Şemsi de İstanbul'da. Şemsi'nin yakalanması an meselesi diyor Burhan, belki bilmek istersiniz."

"Dayı ile görüş ve bu bilgiyi aktar ona," diye cevap verdi kısaca.

İsmail'e uğramadan çıktı bürodan Yusuf. Yalnız kalmaya ihtiyacı vardı. Nereye gideceğini bilmeden yürüyordu. Güven Park'a geldiğinde bir banka oturdu, Ankara'nın nadir kış güneşlerinden biri ışıtıyordu parkı. Binlerce insan sağa sola koşturuyor, pek çoğu Hoşdere dolmuş kuyruklarında günün yorgunluğunu sırtlanmış, evlerine dönüyordu. Kadınların çoğu tayyör ve üzerine kaban giyinmişti. Erkekler takım elbiseli ve kravatlıydı. Üzerlerinde diz altlarına kadar gelen uzun palto ya da belindeki kuşağı sıkıca bağlanmış pardösüleriyle hemen hepsinin kıyafetleri aynıydı ve sanki Ankara kıyafeti diye bir giyim tarzı vardı.

Sokak satıcılarının çoğu simitçilerden ve ellerinde bir gül ile bilhassa çiftlerin yanına gelerek, gül satmaya çalışan çiçekçilerden oluşuyordu. Otobüs ve minibüs duraklarının hâli ise içler acısı bir kalabalıktan ibaretti. Karbon ve sülfürle kaplı bulutların semasına indirdiği hava kirliliği Ankara'yı yaşanılmaz kılıyordu. Sabah giyilen

gömleğin yakaları öğlen itibariyle siyaha dönüyordu. Bazı günler nefes almakta zorlanıyordu insan. Hatta tek çift plaka uygulaması gelmişti. Bir gün tek, bir gün çift plakalı araçlar çıkabiliyordu trafiğe. Hasılı, gri ve grinin tonlarından oluşmuş bir renk skalasına sahip Ankara'yı kış güneşi ışıtıyordu ve Yusuf etrafını gözlerken bunun tadını çıkarmaya çalışıyordu.

Havanın kirliliği yetmiyormuş gibi bir de sigara yaktığı anda bir çift el arkasından gözlerini kapattı. Bunu ikinci kez yaşıyordu. İzmir'de okula kayda gittiği gün, öğrenci işlerinin önündeki bankta otururken de bir çift el arkasından gözlerini kapatmıştı. Aynı ellerdi, defne kokusunu aldığı ellerdi bu eller. İstifini bozmadı hiç. Öylece bekledi. Ayak ayak üstüne attı, sigarasını içmeye devam etti. Bu saçmalık ne kadar devam edecek der gibi hareketsiz ve ilgisizce duruyordu. Defne ellerini çekti. "Merhaba," diyerek yanına oturdu. Öylesine kafasını çevirip baktı Yusuf. Bir yabancı oturmuş, kibarlık edip yer verir gibi ve sanki ilk kez görüyormuş gibi biraz yana doğru çekildi. O kadar duygusuzca bakıyordu ki, Defne'nin yüzü şekilden şekle giriyordu.

"Ankara senin için güvenli bir şehir galiba."

"Artık değil," dedi Yusuf gülerek. "Senin olduğun bir şehir benim için güvenli değil, sanırım hemen terk etmem gerekiyor artık Ankara'yı. Ne dersin, tehlike hemen yanı başımda değil mi?"

"Başladık yine! En iyisi sen tüm hakaret cümlelerini sırala, bitti deyince devam ederiz."

"Devam ederiz öyle mi? Neye devam ederiz Küçük Hanım? Biz yarım kalmış bir hikâyenin iki bölümü değiliz ki, aksine biz seninle bitmiş bir hikâyenin sonundaki üç harflik bir son kelimesiyiz. Hatırlıyor musun, İzmir'de bir falcı kadın falımda bir hançer görmüştü. İşte yanımda oturan o hançer sensin, ben ise malum işte, bildiğin gibi, sevdiğini üzmektense bin kez yanılmayı tercih edenim."

"Peki bu kaçıncı yanılgındı Sayın Panait Istrati? Henüz bin olmadı sanırım? Bu da biraz daha hakkım olduğunu gösteriyor?"

"Sonuna kadar kullanacaksın yani hakkını, öyle mi? O zaman aradakileri atlayalım, son hakkını hemen kullanmak ister misin? Sana yardımcı olayım istersen. Bak şurada bir polis ekibi var, hemen git yanlarına ve beni göster. 'Şu bankta oturan şahıs aranıyor,' de olur mu? Bir yere kaçmayacağım emin ol, yeter ki sen son hakkını kullanmış ol."

Sesini kısarak kulağına eğildi Defne. "Benim daha iyi bir teklifim var Yusuf Sancaktar. Hadi kalk eve gidelim, sabaha kadar rahatça hakaret edebilirsin bana."

Yusuf gülmeye başladı, engel olamıyordu kendine. Biteviye gülüyordu. "Pes," diyordu. "Bu kadarına pes artık, yüzsüzlüğün bu kadarına pes doğrusu!"

"Avukatlık bürosuna gidip geldiğini öğrendim, bugün oralarda dolaştım denk gelirim diye ve bak öyle ya da böyle beraberiz yine."

"Nerden öğrendiniz Küçük Hanım, yakında Danışma Meclisine seçilecek olan sevgili babanızdan mı? Sana bilgi vermek yerine beni neden ihbar etmiyor acaba, kızından daha mı merhametli yoksa başka bir planı mı var sevgili babanızın?"

"Sizin bilgileriniz de yabana atılacak cinsten değilmiş doğrusu Yusuf Sancaktar, ben bile bugün öğrendim Danışma Meclisi üyeliğini, tebrik ederim. Hadi kalk gidelim, evde konuşuruz uzun uzun."

Defne'nin yüzüne baktı Yusuf. Çok sakindi, söylediklerinden etkilenmiş gibi görünmüyor ya da umursamıyordu. Hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Bir bildiği varmış gibi, Yusuf'un biraz söylenip yine onunla gideceğinden emin gibiydi.

Öyle mi olacaktı gerçekten? Gidecek miydi Defne ile, gitmeli miydi ya da? Güvenli bir ev hem kendisi için hem de çok zor durumda kalan birisi için faydalı olabilirdi. Daha bir saat önce Ağabey'in, Defne ile tekrar irtibat kurması konusundaki ısrarını hatırladı. Yok, o kadar da olamazdı, Defne ile de görüşüyor olamazdı.

"Kalk, gidiyoruz ama önce bir telefon kulübesi bulalım."

"Evde telefon var, istediğin yeri ararsın."

"Sağ ol, telefon kulübesi senin evindeki telefondan daha güvenli benim için," dedi. İtiraz etmedi Defne, "Sen bilirsin," dedi. Uysal bir kedi gibiydi.

Millî Eğitim Bakanlığının önündeki telefon kulübelerinin birinden yurdu aradı Yusuf, Cengiz'e bu akşam gelmeyeceğini söyledi. Bir taksiye bindiler. Aşağı Ayrancı'da Güvenlik Caddesi'nin sonundaki meydanda indiler. Defne'nin meydandaki bir apartmanın giriş katındaki evine girdiler. Defne girdiği gibi ilk hamle olarak evin yedek anahtarlarından birini portmantodan aldı ve "Lazım olur," diyerek Yusuf'un montunun cebine koydu. Salona geçtiler. Yusuf kanepeye oturdu. Defne "Yemek yapacağım, yardım etmek ister misin?"

diye seslendi mutfaktan. Kalktı, mutfağa geçti. "İçecek bir şeyler var mı?" diye sordu, ağzına içki koymayalı neredeyse iki yıl oluyordu. "Şarap var şu rafta, rakı da vardır belki dolaba bir bak," dedi Defne. Raftan şarabı aldı Yusuf, bir de kadeh. Doldurdu, büyük bir yudum aldı, kaşar kesip koydu önüne Defne. "Aç karnına içme. Ne yemeği yapalım? Ne istersin?" dedi.

Yusuf mutfak camını açmak için pencerenin önüne geçti, perdeyi aralayınca denizliğin üzerindeki kuşkonmaz çiçeğini gördü.

"Bu kadarını da mı hesapladın, benim geleceğimi de düşünerek kuşkonmaz mı aldın eve ve mutfak camına koydun onu öyle mi? Bravo doğrusu. Bu gecenin sonunu merak ediyorum açıkçası. Sabaha karşı polis ekipleri mi gelecek eve acaba? Eğer öyle ise kuşkonmazlı bir pilav yapayım ben en iyisi. Enginar ve bezelye var mı, dereotu da tabii? Şarap var, Yahuda da yanımda, iyiden iyiye *Son Akşam Yemeği* gibi olsun. Romalılar dışarıda bir yerlerde sanırım, işareti nasıl vereceksin, beni cam kenarında öperek mi?"

Defne yalnızca enginar ve bezelye sorusuna cevap verip geçiştirdi bahsi. "Taze enginar yok tabii ki ama annem konservesini hazırlayıp göndermişti, açarız birini kutsal Jesus. Dereotu da var. Sen malzemeleri söyle ben çıkarayım."

Yusuf kendi kendine konuşur gibi "Refik Halid'in enginar güzellemesini biliyor musun?" diye sordu. Cevabını beklemeden tekrarladı Refik Halid'in cümlelerini. "Tat dediğimiz şey enginar kadar hiçbir nebatın içine sinmemiştir. Her sebzede biraz tatlılık, acılık, tuzluluk, hülasa dile dokunan bir hâlet vardır; fakat enginar ne tatlı ne acı ne de tuzludur, serâpa lezzet ve çeşnidir. Zerzevatlar içinde o ılık bir busedir; bir buse ki üstüne su içtikçe tekerrür eder."

Bir su bardağı kadar pirinci ılık su dolu derin bir kaba koydu, pirincin biraz dinlenmesi gerekiyordu. Bir baş soğanı küçük küçük doğrayıp bir kâseye aldı. Küçük pilav tenceresine yeter miktarda zeytinyağı koyarak soğanları kavurmaya başladı. Soğanlar pembeleşince, iki enginarı yine kuşbaşı ölçeğinde küp küp keserek, ufak bir kasedeki bezelyelerle birlikte tencereye atıp kavurmaya devam etti. Pirinci ılık sudan süzdü ve tencereye koydu. Bir tatlı kaşığı şeker, tuz, karabiber ekledi ve bir yemek kaşığı kadar limon sıkıp kaynamış suyu da derin tavanın içine boşaltarak pişmeye bıraktı. Suyunu çekene kadar pişecekti artık. Serçe parmağının bir boğumu kadar

dilimlediği dört adet kuşkonmazı tuz ve kırmızı biber ile küçük bir tavada zeytinyağı ile çevirdi. Bir tepsiye koyarak fırına attı. Kirlenen tabakları yıkamaya başladı. Mutfak tezgâhını sildi. Bir sigara yakıp şarabından bir yudum daha aldı.

Defne bir yandan masayı hazırlıyor, bir yandan da Yusuf'u izliyordu. "Yemek yaparken ne kadar ciddi ve titiz çalışıyorsun. Sanki resim yapıyor gibisin," dedi.

"Mutfak evin merkezidir Küçük Hanım, evdeki hayatın can bulduğu yerdir, evin kalbidir mutfak. Mutfakların apartman boşluklarına bakan ve zor nefes alan bu küçücük mekânlara dönüşmesi, yatay şehirleşmeden dikey şehirleşmeye geçişle birlikte mimarî dönüşümün bir neticesidir. Tahsin Yücel'in *Mutfak Çıkmazı* romanı vardı, gerçi okumamışsındır sen."

"Okumadım, hatta hiç duymadım da."

"Tahmin etmiştim. Sartre'ın *Bulantı* romanını okumuşsundur kesin. Marcel Proust'un *Kayıp Zamanları*'ndaki *Madeline Kurabiyeleri*'nin veya Virginia Woolf'un misafirlerine hazırladığı *Bouef en Daube*'nin tarifi bile vardır sende Allah bilir. Kafka'nın *Bir Açlık Şampiyonu*'nu, *Gregor Samsa*'sını da bilirsin değil mi? Ama *Mutfak Çıkmazı*'nı hiç duymadın, Ahmet Mithat Efendi'nin *Avrupa'da Bir Cevelan, Alafranga* yahut *Tahaffüf*'ünü hiç okumadın."

"Şekerim, seni dinleyen de yer sofralarında soğanı yumruğuyla ikiye bölüp cücüğünü kendine ayırdığını, aynı tastan çorba ve hoşaf içerek büyüdüğünü sanacak. Nilüfer Hanım'ın kulakları çınlasın."

"Çorba dedin de aklıma geldi. Nilüfer Hanım'ın bir çorba tarifini yapalım o zaman ve sıcak sıcak içelim de içimiz ısınsın. Çorba için 'Kana kan, göz fer, batına cilâdır,' diyen Ahmet Rasim'e rahmet olsun. Sahi şaka bir yana, Abdülhak Şinasi Hisar'ın *Çamlıca'daki Eniştemiz* romanını da ısrarla tavsiye ederim, oku muhakkak. Romanın baş karakteri Hacı Vâmık Bey evin mutfağını ele geçirir. Eşi, Hacı Vâmık Bey'in evin mutfağına yaptığı müdahalelerden illallah diyerek önce mutfağı sonra da tümüyle evi terk eder. Çünkü bizim erkek egemen kültürümüzde mutfak kadının tabii çalışma alanıdır ve kadın için erkeğin mutfakta olması demek ayak altında dolaşması demektir. Kadın erkeğin mutfağa müdahalesinden hiç hazzetmez. Belki mutfakla birlikte küçülen evlerde artık apartman boşluklarına bakan ve küçük pencerelere mahkûm edilen mutfaklarımızda kadın

ve erkek hayatı da paylaşmaya başlar. Belki bu yeni düzende çalışan kadın yorgun argın işten geldikten sonra mutfakta akşam yemeğini hazırlamaya çalışırken, erkek de ayaklarını uzatıp gözlerini televizyona sabitlemez ve mutfaktan gelecek olan 'Yemek hazır,' anonsunu beklemek yerine mutfağa geçerek işin ucundan tutar belki. Kim bilir, belki de yemekten sonra da 'Eline sağlık,' diyerek, çizgili Sümerbank pijamalarını giyip tekrar televizyonun karşısında geçmek yerine bulaşıkları yıkar."

"Ağzından bal damlıyor Yusuf Sancaktar. Tüm kadınlar adına var ol diye slogan atasım geldi."

"Defne Hanım, mutfak zaten varoluşçuluğun izlerini ve kokusunu taşır. *Mutfak Çıkmazı* romanında bu etkileri göreceksin okursan. Ha, bu arada şunu da söyleyeyim, evet haklısın, annem de sofra düzeni konusunda pek titizdi ve ben aynı tastan çorba ve hoşaf içerek büyümedim. Soğanı elimle kırıp yemedim ve cücüğüne de ayrı bir ilgim yok doğrusu. Çünkü akşam sofralarında çiğ soğan yenmesinden hazzetmezdi annem. Ancak ablamla katuş kurmaya gittiğimizde yerdik çiğ soğan."

"Katuş kurmak?"

Güldü Yusuf. "Pardon," dedi. "Memleket dilinde piknik gibi bir şey işte. Neyse, Ahmet Mithat Efendimiz, Doğu'daki yemekleri Batı yemeklerine kıyasla çok lezzetli bulmasına rağmen, Doğu'daki yemek yenme biçimini rahatsız edici bulur ve alafranga sofra düzeni ve adabını 'Batı'dan aldığımız âdetlerin en güzeli,' olarak ifade ederdi. Yani efendim, bendeniz de Ahmet Mithat Efendimiz gibi, lezzette Fatih'i ama sofra düzeninde Harbiye'yi tercih ederim."

"Peyami Safa kaçtı içine yine, *Fatih Harbiye*'nin Macit'i gibi konuşuyorsun ama benim Neriman ile bir benzerliğim yok sanırım, üzgünüm senin adına. Ne çorbası yapacak peki üstadımız?"

"Tavuk var mı evde, bir parça but da olabilir ve arpa şehriye, biraz da maydanoz?"

"Dün akşam iki parça vardı, birini kızartmıştım diğeri duruyor, şehriye de var, çıkarayım."

Defne bir parça tavuk but, arpa şehriye ve maydanozu çıkarıp tezgâhın üzerine koydu. Bir de küçük tencere çıkardı.

Yusuf tencereye su ve tavuk but koyarak kaynamaya bıraktı. Bir yandan da ekmek tahtasının üzerinde yarım demet maydanozu ince

ince kıyarak küçük bir kâseye koydu. Bir sigara istedi Defne'den, sigarayı yakarak getirdi ve dudaklarının arasına itinayla yerleştirdi Defne. Yüzünü buruşturuyordu sigaranın kokusundan. "Yüzünü buruşturacaksan yakmayacaksın, sigaraya da ayıp oluyor," dedi Yusuf. "Şimdi sigara ile alakalı da felsefi bir nutuk atacaksan niyetlenme sakın, çekemem," diyerek masanın kenarına ilişti Defne, Yusuf'u izlemeye koyuldu.

Birkaç dakika sonra su kaynamış, Yusuf tavuk budu çıkarıp bir tepsinin içinde ince ince ditmeye başlamıştı.

"Bir cerrah titizliğiyle çalışıyorsun mutfakta, hayranlıkla izliyorum seni."

"Yemek yapmak beden ve ruhla yapılan bir sanat ve Tanrı vergisi bir kabiliyettir. Yemek yapmak farklı malzemeleri karıştırarak yeni tat veya tatlar elde etmektir. Malzemeler yemeğin içinde yok olmuş gibi görünüp gizlense de ayrı ayrı yine yemeğin içindedirler. Eğer güzel bir yemek yaptı isen, ilk lokma damakla buluştuğunda her bir malzemenin tadını ve kokusunu alabiliyor olman gerekir. Ayrıca lezzete dönüşecek olan malzemeleri doğru eşleştirebildiysen tabii. Tatların uyumu önemlidir. O uyumu bilmek gerekir, denemek, hissetmek gerekir. Acıyı, ekşiyi, tatlıyı aynı tabakta bir ahenk içinde eritmektir yemek yapmak. Eritirken hem o tatları korumak hem de hepsinden mürekkep yeni bir lezzet yaratmaktır. Haklısın aslında, renkleri bir tuvalin üzerinde birbirinden ayrılmamacasına karıştırmak gibidir. Tıpkı bu yemeğin içinde eriyen şeker gibi, tuz gibi, baharatlar gibi."

Arpa şehriyesini ve dittiği tavuk budunu kaynayan tavuk suyunun içine attı Yusuf, biraz tuz ekeledi ve tencerenin kapağını kapatarak pişmeye bıraktı çorbayı. Defne de bu arada masayı hazırlamıştı. Yusuf birkaç dakika sonra pişen çorbayı ocaktan aldı ve içine kıydığı maydanozlarla birlikte bolca karabiber ekledi, bolca limon sıkarak kâselere servisini yaptı.

"İnsanın aşçı sevgilisi olması harika bir şey," demişti Defne. Yusuf "Sevgili," diye birkaç kez tekrar ederek olanca alaycılığıyla tebessüm etmişti. Yemek süresince Defne'nin beklediğini yapmamış, hiçbir şey olmamış gibi hatta fazlaca havadan sudan bahsetmişti. Yusuf imalı bir cümle dahi kurmadıkça Defne daha çok geriliyor, söze nereden başlayacağını bilmez hâlde ve yapmacık bir tabiilikte geceyi devam ettirmeye çabalıyordu. Ağır hareketlerle masayı top-

ladı, nane likörüyle birlikte kahveleri yapıp getirdi. Yusuf hemen yanındaki rafta, ilk sahifesinde bir isim ve tarih yazılı olan ve sahaftan alındığı belli bir kitabın sahifelerini karıştırıyordu. Attila İlhan'ın *Kurtlar Sofrası* romanıydı elindeki kitap. Yolsuzlukları araştıran bir gazetecinin faili meçhul bir cinayete kurban gitmesinin ardından, kız arkadaşının olayın esrarını çözme gayretlerini ve '60 darbesi sonrasını anlatan bir dönem romanıydı.

"Gazeteciliğe iyice ısındın bakıyorum, *Kurtlar Sofrası* romanındaki karakter 27 Mayıs darbesi sonrasında bir faili meçhul gazeteci cinayetini araştırıyordu. Sen de 12 Eylül darbesinin faili meçhul cinayetlerini aydınlatırsın artık," dedi yine alaycı bir sesle.

"Varsa neden olmasın? Faili meçhul cinayetleri onaylayacağımı düşünmüyorsun sanırım."

"Neden olmasın! 'Olağanüstü şartlarda olur böyle şeyler,' diyebilirsin, baban da 'Eğitim zayiatı,' der geçer mesela," dedi Yusuf. Aynı duygusuz ses tonunu takınmaya devam ediyordu. "Teessüf ederim," dedi Defne. "Hiçbir şey edemezsin, Defne sen hiçbir şey edemezsin, biliyorsun bunu. Darbeci ve Danışma Meclisi üyesi bir albayın darbeyi, anarşiyi bitiren bir müdahale olarak gören kızısın ve hiçbir şey edemezsin."

Defne sinirlenmişti.

"Darbeci dediğin o albay eve geldiğin gece benimleydi. Senin sorguna bizzat katılarak serbest kalmanı sağlayacak ve bugün aranan birisi olmaktan kurtaracaktı. Silah kaçakçıları hadisesindeki üç kişiyi Ender'in öldürdüğü ifadesini babam verdirmişti Macit'e. Böylelikle seni o üç cinayetin dışında bırakmıştı. Her şeyi ayarlamıştı, bugün okuluna devam edebiliyor olacaktın Burhan gibi ve biz hâlâ şu kasvetli Ankara'da değil, İzmir'de yaşıyor olacaktık."

Sinirlenince en son söyleyeceği ya da gecenin ilerleyen saatlerinde daha yumuşak bir geçişle anlatacaklarını bir çırpıda söylemişti aslında. Yusuf ellerini saçlarına geçirerek, dirseklerini dizlerinin üzerine koydu ve bir süre öyle kaldı. Ardından kalkıp kahkaha ile gülmeye başladı. Bir yandan da Defne'nin söylediklerini tekrarlıyor, Defne'ye dönerek "Ben senin kıymetini bilemedim Memduh Albay," diyordu. Yemek masasına dayandı, kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Peki benim bundan haberim var mıydı, ben bunu kabul etmiş miydim Küçük Hanım? Baban ve sen beni o evde kurulan karakolun

içine çekmeye karar verdiğinizde benim buna ne diyeceğim aklınıza bile gelmedi değil mi? Her zamanki gibi o muktedir ve mütehakkim tavrınızla böyle olması gerektiğine karar verdiniz birlikte, öyle mi? Ne kadar da alicenapsınız! Bu senaryonun kıymet bilmeyen asi ve nankör çocuğu da ben oluyorum bu durumda değil mi? Çok özür dilerim, ilk fırsatta sevgili babacığının yanına gidip özür dileyeyim ve elini öpeyim olur mu, ne dersin? Unutmadan sorayım, sen de girecek miydin sorguma, ne de olsa elemanı sayılırsın?"

"Egzajere ediyorsun," dedi Defne. "Üstelik saptırıyorsun da. Zaten geçti gitti, bir önemi kalmadı, artık sivil hayata geçti babam."

"Darbenin Danışma Meclisinde sivil hayat öyle mi? Güldürme beni, sivil insan olmayacak orada. Takım elbiselerinin omuzlarının içinde vatka gibi gizli apoletleri duracak hepsinin! Ya resmî ya da gönüllü asker olacaklar, darbenin askerleri, darbenin hukukçuları, darbenin gazetecileri, darbenin doktorları ve darbenin bakanları olacaklar Küçük Hanım, darbenin ne olduğuna ve neticelerine dair senin kafan bir türlü basmıyor sanırım!"

Küçük Hanım hitabına zaten her zaman sinirlenen Defne, bu kez "Kafan basmıyor," sözleri karşısında sükûnetini ve soğukkanlılığını muhafaza etmeye çalışıyordu.

"Hepsi tamam da darbenin doktorları ne alaka şimdi?" diye sorarak konuyu kendi kontrolü altına almak istedi.

"Bizim kız bina okur, döner döner yine okur. Elifbadan başlayacağız desene seninle. Doktor Mengele'i tanıyor musun, hani o işkenceci doktor sınıfının sembol ismi Doktor Mengele'i? Hitler'in çok sevdiği ölüm meleğiydi kendisi, çünkü Nazi Almanya'sı için sarı saçlı, mavi gözlü saf bir ırk yaratacaktı. Auschwitz'de Yahudiler üzerinde yaptığı acımasız deneylerle bir savaş suçlusu hâline gelen Mengele, toplama kamplarındaki Yahudilerden hangilerinin öldürüleceğine, hangilerinin zorla çalıştırılacağına, hangilerinin üzerinde deney yapılacağına karar veren SS doktorlarının şefiydi. Bütün totaliter rejimler gibi 12 Eylül yönetiminin de özel doktorları var. İşkenceciye taktik veren, işkence sonucu ölüme intihar teşhisi koyan, işkence gören mahkûma sağlam raporu veren veya hastalık, yaralanma ve ölümü doğal sebebe bağlayan özel doktorları var 12 Eylül darbecilerinin. Bekir Bağ ismini duydun mu, duymadın tabii ki. Çünkü senin kulakların mazlumların değil muktedirlerin sesini duyuyor!"

"Abartıyorsun, abartıyor ve aslında hakaret ediyorsun. Bekir Bağ'ı duymayan yüzlerce gazeteci var bu ülkede. Hepsi darbeci mi, hepsi cinayetlerin suç ortağı mı? Biraz itidal ve biraz insaf lütfen Yusuf Sancaktar, en azından biraz insaf."

"O hâlde ben sana anlatayım sen de bu ülkedeki diğer yüzlerce gazeteciye ve kamuoyuna anlat olur mu mutedil dalgalı Küçük Hanım? Ankara At Pazarı'nda hamallık yaparak yedi çocuğunu büyütmeye çalışan bir babanın oğluydu Bekir Bağ. Ülkücüydü. Polisin oğlunu aradığını duyan o hamal baba, kaçmasından ziyade oğlunun devletin elinde daha güvenli olacağına inandığı için Bekir'i kendi eliyle teslim etti polise, yani devlete. Sonra ne oldu biliyor musun? Bilmiyorsun tabii ki. Çünkü sen gazeteci olarak, sizin tabirinizle kaç eylemcinin ya da teröristin yakalandığıyla ilgileniyorsun, insanların masum olma ihtimaliyle değil. Bekir Bağ on sekiz yaşındaydı. C-5 denilen işkence odalarında tam sekiz gün durmaksızın insanlık dışı işkencelere maruz kaldı. Sekizinci günün sonunda genç vücudu dayanamadı ve öldü. Koğuşunu boşalttılar ve bir çarşafa sarılı hâlde koğuşa attılar cesedini. Arkadaşlarına da kendini astığını söylediler. Hiçbir doktor, Bekir Bağ için 'İşkence yapıldı,' demedi. İşkenceden vücudu simsiyahtı ve şişmişti ama otopsi bile yapılmasına müsaade edilmedi. Küçük Hanım bütün bunlar fî tarihinde değil, kısa bir süre önce oldu. Sizin 11 Kasım 1980 tarihli gazetenizi okuyanlar ilk sahifenin sağ alt köşesinde *Mamak Cezaevinde Bir Sanık İntihar Etti, Bir Sanık Öldü* başlığıyla bir haber okudu, bu kadardı haber. Kimse bu ölümün ardındaki vahşeti merak etmedi, bu haberi okuyunca içleri cız edip korkuya kapılanlar sadece orada evlatları, kardeşleri, eşleri ve arkadaşları yatan insanlardı. Bak sen hatırlamıyorsun bile haberi. Ve şu anda da olmaya devam ediyor bu olaylar. Şimdi sen, o özel doktorların mesleki apoletlerinin sökülüp ömürlerinin bundan sonraki kısmını boyunlarına asılacak işkenceci yaftasıyla geçirmeleri için, yaşanan acıların yok olmayacak olsa bile bir nebze hafiflemesi için bir şey yapacak mısın? Tüm basının öğrenmesini sağlayacak mısın ve anlattığım bu faciayı soruşturacak mısın mesela?"

Yine bir nefeste konuşmuştu Yusuf, ağzı kurumuştu. Mutfağa geçip su içti, bir sandalyeye oturdu, sigara yaktı. "Ve sen babanın beni kurtaracağına inandın, belki de hâlâ inanıyorsun buna öyle mi? Bütün bunları bilip de akşam başlarını yastığa koyup uyuyabilen,

çocuklarını sevmeye devam edebilen bir insanın bir başka insanı kurtarabileceğine de inanmamı bekliyorsun benim öyle mi?" dedi.

Defne yanına geldi, parmaklarını saçlarına geçirdi, başını kendi göğsüne bastırdı. "Özür dilerim," dedi. "Senin gibi bakamıyorum sanırım, senin gibi hissedemiyorum ve senin gibi anlayamıyorum olan biteni. Onun için birlikte bakmak, birlikte hissetmek, birlikte anlamak istiyorum."

"Boş ver," dedi Yusuf. Salona geçtiler tekrar.

"İzmir'de zaman zaman yanına uğradığım bir büyüğümüz vardı. Onunla bazen sevgiden ve sevgide tedbir olup olmayacağından konuşurduk. O hep 'Sevgide tedbirli olmak lazım evladım,' derdi bana. Ben de 'Sevgide tedbir mi olur, insan önce tedbir alır ve sonra mı sever, bunun adı sevgi mi olur?' derdim. Geçen gün Zafer Çarşısında kitapçıları dolanırken Stefan Zweig'ın, *Amok Koşucusu* kitabına rastladım. Öylesine sahifelerini çevirirken içinde *Cenevre Gölündeki Olay* isimli hikâyedeki bir paragraf dikkatimi çekmişti. Not almıştım paragrafı, şöyle demiş," diyerek cüzdanından çıkardığı paragrafı okudu:

> *Genellikle insanların düşleri dümensiz bir tekne gibidir, sessiz ve parıltılı sularda amaçsızca sürüklenir, gemi omurgası birdenbire bir tümseğe oturana kadar bir o yana bir bu yana sallanmak hoş gelir. Aşk, tedbirden yoksundur; düşünmez, sadece hayal eder…*

"Bizim seninle kurduğumuz hayaller gibi değil mi Defne? Bizim düşlerimiz de dümensiz tekne gibiydi. Galiba o büyüğümüz haklıymış, sevgide tedbirli olmak lazımmış. Gerçekten aşk tedbirden yoksunmuş, düşünmezmiş ve ancak hayal edermiş. Bizim hayal gemimiz de bir tümseğe oturana kadar dalgaların içinde sallanmak hoş olmuştu değil mi? Bir gün sana 'Bizim sevgimiz sınandı mı?' diye sormuştum hatırlıyor musun? Bizim tümseğimiz neresiydi sahi?"

Hiç cevap vermedi Defne, mutfağa geçerek birer kahve daha yaptı. Sessizce içtiler kahvelerini. Yusuf saatine baktı. Şükrü Bey'in hediye ettiği saati saklaması için annesine vermişti son görüştüklerinde ve öldüğünde Ender'in kolunda olan saati takmıştı kendi koluna, hiç çıkarmıyordu. Ender'in öldüğü saatte duran ve bir daha hiç kurmadığı, hep o ölüm ânını gösteren saatinin üzerinde gezdirdi parmaklarını. Duvardaki saate bakarak "Sokağa çıkma yasa-

ğı başlamak üzere, ben çıkayım," dediyse de "Yorgunsun sen, geç içeriye rahatça yat," diye ısrar ederek yatak odasını gösterdi Defne. Şifonyerin çekmecesinden Yusuf'a İzmir'deyken aldığı siyah beyaz eşofmanları çıkarıp verdi ve çıktı odadan. Yusuf üzerini değiştirdi, uzandı yatağa. Başucu lambasını yaktı. Komodinin üzerindeki kitaba baktı, Turgut Uyar'ın bir şiir kitabıydı. Rastgele bir sahife açtı.

Sen yanımdayken ister istemez
Uzak ırmakları hatırlıyorum
Ara sıra düşmüyor değil aklıma
Yabancı kadınların sıcaklığı
Ama Allah bilir ya ne saklıyayım
Yanında ihtiyarlamak istiyorum

Bu mısraları okurken odanın kapısı açıldı. Defne, gecenin karanlığında bulutların arasından bir görünüp bir kaybolan ay gibi karışırken odanın loş ışıklarının içine, teninin beyazlığını gri bir bulut gibi yer yer örten siyah geceliğinin göğüs dekoltesinden yayılan heyecan sarıp sarmalıyordu Yusuf'u. Beyaz teni, kırmızı ruju ve siyah geceliğiyle Yahya Kemal'in *Zil, şal ve gül. Bu bahçede raksın bütün hızı. Şevk akşamında üç defa kırmızı,* mısralarından taşıp odaya dolan defne kokusundan ibaret gibiydi. Defne kokuluydu, gül tenliydi, kor dudaklıydı, kömür gözlü sürmeliydi ve şeytan diyordu ki, sarmalı ve yüz kere öpmeliydi. Defne, göğüslerinin üzerine düşmüş saçlarını ellerinin tersiyle arkaya atıp pikeyi kaldırdı ve Yusuf'un yanına ilişip oturdu, saçlarıyla oynamaya başladı. Gözlerini kapamış, birkaç yılın yorgunluğunu şimdi saçlarıyla oynayan Defne'nin ellerinde atıyordu Yusuf. Ellerini boynuna dolayıp kendine çekti, yanına uzandı Defne. "Ne olursa olsun, seni seviyorum Yusuf Sancaktar, her şey değişse bile bu hiç değişmeyecek," diye fısıldadı Yusuf'un kulağına. Geceye ve ihtirasa soyunduklarında artık birbirlerinin nefeslerini ve kalp atışlarını duyuyorlardı sadece.

Defne'nin "Seni hiç bırakmayacağım," dediğini duymadı Yusuf. Hafif bir öpücük kondurdu Defne'nin kulağına ve "Haydi şeytana uyalım," dedi.

O çocuklar birer birer gittiler…
Soylu sevda türküleri dudaklarında,
Saçlarında kurt nefesi rüzgârlar,
O çocuklar birer birer gittiler…

Dilaver Cebeci

II

12 Eylül'ün hemen başlarında kendisine hiçbir teklif ve talep gelmeksizin Ankara Dil Okulunda gözaltındaki sanıklara yaptığı bir geçmiş olsun ziyaretinden sonra oradaki arkadaşlarının ihtiyaçlarının giderilmesi için İstanbul ve Ankara arasında mekik dokumaya başlayan ve akabinde MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Ana Davası'nın avukatlığını üstlenen Şeref Bey, sahip olduğu bir fikri, kendisine göre haksızlığa uğramış bir fikri savunmak için, savunulması gerektiğine inandığı için savunmaların da gördüğü ve şahit olduğu şekliyle devam edemeyeceğine karar verdiği için davanın sahib-i aslîsi olmuştu. Kendiliğinden gelişen bir süreçti bu ve onun avukatlık bürosu zamanla Akıl Dükkânı olarak bilinecekti.

Akıl Dükkânı'nın şefi Avukat Şeref Bey günün tüm yorgunluğu ve o günkü duruşmaların gerginliği üzerinde olduğu hâlde çantasındaki dosyalara gömülmüş vaziyette İstanbul uçağının kalkış saatini bekliyordu havaalanında. Hafta başında tekrar Ankara'ya dönecek, duruşmalara devam edilecekti. Ağabey ile günün değerlendirmelerini yapmışlar, dosyaları paylaşmışlardı. Mamak'ta durum günden güne kötüye gidiyordu. Darbe Konseyi, karıştır barıştır adı altında psikolojik işkencenin başka bir metodunu uygulamaya koymuş ve koğuşlarda bir sol görüşlü, bir ülkücü sanık olmak üzere yan yana yatmak zorunluluğu getirilmişti. Daha dün sokakları paylaşamayanların, ranzalarını ve hatta yataklarını paylaşmaları isteniyordu. Bu şekilde her iki tarafın barışacağını sandıklarına inanmak safdillikti. Kamuoyuna karşı bir barıştırma uygulaması olarak ilan edilen